

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Hubáčka a soudců JUDr. Elišky Cihlářové a JUDr. Ludmily Valentové v právní věci žalobkyně: **G. Q.**, zastoupena JUDr. Petrem Vaňkem, advokátem se sídlem Na Poříčí 12, Praha 1, proti žalovanému: **Odvolací finanční ředitelství** se sídlem Masarykova 31, Brno, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 26. 4. 2013, č. j. 6 Ca 285/2009 – 39,

t a k t o :

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. 4. 2013, č. j. 6 Ca 285/2009 - 39, **se zrušuje**, a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností se žalobkyně G. Q. domáhá u Nejvyššího správního soudu vydání rozsudku, kterým by byl zrušen rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. 4. 2013, č. j. 6 Ca 285/2009 – 39, a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Městský soud v Praze (dále též „městský soud“) napadeným rozsudkem ze dne 26. 4. 2013, č. j. 6 Ca 285/2009 – 39, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně G. Q. domáhala přezkoumání a zrušení rozhodnutí Finančního ředitelství pro hlavní město Prahu [nyní Odvolací finanční ředitelství se sídlem Masarykova 31, Brno (dále jen „žalovaný“)] ze dne 4. 9. 2009, č. j. 10760/09-1500-106794, kterým bylo zamítnuto odvolání žalobkyně proti rozhodnutí Finančního úřadu pro Prahu 9, (dále jen „správce daně“) ze dne 22. 5. 2009, č. j. 181137/09/009913108848, o opravě zřejmých omylů a nesprávností ve věci žádosti o zrušení daně z příjmů fyzických osob za rok 2002, vydanému podle ust. § 56 odst. 1 písm. a) zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků (dále jen „zákon o správě daní a poplatků“).

Městský soud rozhodoval o žalobě bez nařízení jednání ve smyslu ust. § 51 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), s poukazem na to, že žalobkyně i žalovaný s takovým postupem souhlasili. Městský soud účastníkům řízení ozřejmil podstatu jednotlivých mimořádných opravných prostředků podle zákona o správě daní a poplatků a poukázal na svůj předešlý rozsudek ze dne 10. 11. 2005, sp. zn. 10 Ca 202/2004, v němž vyslovil závěr, že oprava zřejmých omylů a nesprávností slouží toliko k opravě různých méně významných překlepů a zkomolenin, k opravě dat, rodných čísel a početních chyb. Prostřednictvím institutu opravy zřejmých omylů a nesprávností se proto nelze domáhat revize vlastní hmotněprávní povinnosti stanovené daňovým rozhodnutím, s nímž daňový subjekt nesouhlasí. Důvody nesouhlasu pak mohou být uvedeny např. v odvolání, čehož žalobkyně rovněž využila. Vzhledem k tomu, že žalobkyně ve své žalobě (návrhu na zrušení daně) uplatnila výhradně námitky zpochybňující hmotněprávní základ daně vyměřený platebním výměrem, popřípadě námitky směřující k vymezení vad řízení, jež mohly mít za následek nezákonnost vydaného rozhodnutí, dospěl městský soud k závěru, že žaloba nebyla podána důvodně, a proto ji zamítl podle ust. § 78 odst. 7 s. ř. s.

Proti tomuto rozsudku městského soudu podala žalobkyně jako stěžovatelka (dále jen „stěžovatelka“) kasační stížnost, kterou opřela o důvod uvedený v ust. § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s.

Stěžovatelka především namítla, že městský soud nenařízením jednání o žalobě zatížil řízení před správním soudem vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Je tomu tak proto, že nejenže nesouhlasila konkludentně s rozhodnutím bez nařízení jednání, ale výslovně se jednání naopak domáhala. Stalo se tak v přípisu ze dne 1. 2. 2010, označeném jako „Vyjádření žalobce k přípisu soudu ze dne 26. 1. 2010“, který odeslala městskému soudu prostřednictvím České pošty s.p. dne 2. 2. 2010. O tom svědčí ostatně i kopie přípisu, který současně předkládá. Městský soud tedy evidentně a v rozporu se zákonem (§ 51 odst. 1 s. ř. s.) rozhodl o věci samé rozsudkem bez jednání, ačkoliv na jednání výslovně trvala. Tento postup městského soudu proto zakládá důvod kasační stížnosti podle ust. § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. V případě nařízení jednání by pak prokázala vady napadeného rozsudku, jež jsou uvedeny v ust. § 103 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s.

Stěžovatelka však musí poukázat i na to, že nařízením jednání sledovala prokázání skutečnosti, resp. nesprávnosti, na níž je rozhodnutí správce daně a žalovaného postaveno (přivezení finanční hotovosti do České republiky, čímž by byla vyvrácena domněnka správních orgánů, že prostředky měly původ v České republice). Byl tedy dán důvod k vydání rozhodnutí podle ust. § 56 odst. 1 písm. a) zákona o správě daní a poplatků, neboť daň byla stanovena někomu, kdo ji nebyl povinen platit.

Stěžovatelka proto navrhl, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadený rozsudek městského soudu, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení, a současně přiznal odkladný účinek kasační stížnosti.

Žalovaný správní orgán v písemném vyjádření ke kasační stížnosti považuje mimořádný opravný prostředek za nedůvodný a rozsudek městského soudu za věcně správný. Je tomu tak proto, že účelem institutu opravy zřejmých omylů a nesprávností není posuzování věci samé (základu vyměřené daně a daně), ale jen oprava zřejmých chyb a

pokračování

nesprávností. K vadnému procesnímu postupu městského soudu se nemůže vyjádřit, neboť není obeznámen s obsahem soudního spisu. Nejsou dány ani podmínky pro přiznání odkladného účinku kasační stížnosti. Přiznat odkladný účinek lze jen výjimečně, a jen tehdy, pokud by výkonem rozhodnutí měla vzniknout nenahraditelná újma, a nebude to v rozporu s veřejným zájmem. Žalovaný proto navrhuje, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl a nepřiznal kasační stížnosti odkladný účinek.

Nejvyšší správní soud přezkoumal kasační stížností napadený rozsudek městského soudu při vázanosti rozsahem a důvody, které uplatnila stěžovatelka v podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že rozsudek městského soudu je třeba zrušit, a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud shledal opodstatněnou zásadní stížní námitku, že postupem městského soudu, který o věci samé rozhodl bez nařízení jednání v nepřítomnosti stěžovatelky, byl porušen zákon.

Podle ust. § 51 odst. 1 s. ř. s. soud může rozhodnout o věci samé bez jednání, jestliže to účastníci shodně navrhli nebo s tím souhlasí. Má se za to, že souhlas je udělen také tehdy, nevyjádří-li účastník do dvou týdnů od doručení výzvy předsedy senátu svůj nesouhlas s takovým projednáním věci; o tom musí být ve výzvě poučen.

Podle ust. § 76 odst. 3 s. ř. s. nejsou-li důvody pro postup podle ustanovení odstavců 1 a 2 (zrušení přezkoumávaného rozhodnutí bez jednání, popřípadě vyslovení jeho nicotnosti) nebo podle § 51 (rozhodování bez nařízení jednání), nařídí předseda senátu jednání.

Pravidlem při soudním rozhodování je vždy nařízení ústního jednání, aby byla zachována zásada ústnosti a veřejnosti soudního jednání (srov. též čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, čl. 96 odst. 2 Ústavy). Výjimkou z této zásady je možnost soudu projednat věc bez nařízení jednání; tato výjimka však musí být vykládána s ohledem na zájmy účastníka řízení restriktivně, neboť je to účastník řízení, o jehož právech se rozhoduje, a tento účastník také s řízením disponuje.

Základním vodítkem pro výklad této problematiky jsou tedy ust. čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a ust. čl. 96 odst. 2 Ústavy, podle nichž má každý právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem provedeným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem. Účastníkům řízení svědčí tudíž základní právo, dané jim Listinou základních práv a svobod a Ústavou, kterým je právo se ve své věci takového řízení (jednání před soudem) osobně účastnit, zpravidla bez ohledu na to, zda by jejich přítomnost měla vliv na vynesení rozhodnutí. Jestliže proto správní soud přítomnost účastníkům řízení v rozporu se zákonem neumožní, lze v jeho postupu spatřovat porušení ústavního práva, dané jim uvedeným článkem Listiny základních práv a svobod a Ústavou (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 560/03, dostupný na www.nalus.usoud.cz).

Otázkou nutnosti nařízení jednání v řízení před krajskými soudy se Nejvyšší správní soud opakovaně zabýval již dříve. Při tom rovněž dovodil, že účastníkovi nelze upřít právo na veřejné projednání věci v jeho přítomnosti, včetně možnosti vyjádřit se k věci

(srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 9. 2006, č. j. 7 As 61/2005-107, rozsudek ze dne 27. 7. 2006, č. j. 2 Azs 216/2005 - 50, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2005, č. j. 4 As 46/2004 - 58, které jsou dostupné na www.nssoud.cz). Rozhodoval-li proto správní soud o věci bez nařízení jednání, aniž byly splněny zákonné podmínky uvedené v § 51 s. ř. s., došlo v řízení k vadě, jež mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, a je proto důvodem pro jeho zrušení podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 11. 2004, č. j. 6 Azs 28/2003 - 59, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 482/2005).

V řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu je charakteristická dispoziční zásada, v níž se zrcadlí ústavně garantovaný princip autonomie vůle. Jsou to tedy především účastníci řízení, kteří svými dispozičními úkony realizují zásadní vliv na průběh řízení před správním soudem, jakož i na vymezení jeho předmětu. Touto úvahou se také zabýval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 22. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 819/07, dostupný na www.nalus.usoud.cz), ve kterém konstatoval, že otázka, zda krajský soud o žalobě rozhodne bez jednání anebo s jednáním (§ 51 odst. 1 s. ř. s.), závisí na procesních stranách. Procesní situace a vyhlídky účastníka řízení či možnosti jeho fyzické účasti u krajského soudu se pochopitelně mohou po dobu řízení výrazně měnit, a proto také účastník, který původně netrval na nařízení jednání, na něm později může mít výrazný zájem. Pokud tedy účastník řízení, který původně - výslovně či mlčky - netrval na jednání, sdělí krajskému soudu do doby rozhodnutí o žalobě, že žádá o nařízení jednání, je povinností tohoto soudu jednání nařídit, ledaže jde o některou ze zákonných výjimek, předvídaných v ust. § 51 odst. 2 s. ř. s.

Stěžovatelka ve svém stanovisku ze dne 1. 2. 2010, jež bylo městskému soudu doručeno dne 3. 2. 2010 (č.l. 26 soudního spisu), které vyslovila k vyjádření odvolacího správního orgánu k žalobě a k poučení ve smyslu § 51 s. ř. s., zřetelně uvedla, že trvá na tom, aby v její věci bylo nařízeno jednání. Finanční ředitelství pro hlavní město Prahu se ve svém stanovisku ze dne 20. 1. 2010 výslovně nevyjádřilo k požadavku městského soudu na sdělení, zda žalovaný požaduje ve věci nařízení ústního jednání či nikoliv. Pouze uvedlo, že v případě nařízení jednání poukazuje na dikci § 24 zákona o správě daní a poplatků a žádá o vyloučení veřejnosti z jednání.

Stěžovatelka tedy v této věci jednoznačně sdělila městskému soudu, že trvá na nařízení ústního jednání.

Městský soud v Praze přes požadavek stěžovatelky na konání ústního jednání přesto rozhodl bez nařízení jednání tak, že žalobu stěžovatelky zamítl rozsudkem ze dne 26. 4. 2013, č. j. 6 Ca 285/2009 - 39, s odůvodněním, že pro vydání rozhodnutí o věci samé bez jednání byly splněny podmínky ust. § 51 s. ř. s. Tento postup městského soudu byl v rozporu se zákonem. Podle ust. § 51 odst. 1 s. ř. s. správní soud může se souhlasem účastníků řízení rozhodnout o věci samé bez nařízení jednání (toto ustanovení dává soudu pouze možnost - nikoliv však povinnost - rozhodnout bez nařízení jednání za splnění podmínky souhlasu účastníků řízení s takovým postupem). Nelze však takto postupovat, pokud zde nastoupí skutečnost, za níž je správní soud povinen jednání nařídit. Takovou skutečností je situace, kdy s rozhodnutím bez nařízení jednání účastníci řízení vysloví svůj nesouhlas. To se stalo právě v této věci, v níž stěžovatelka jednoznačně sdělila, že trvá na nařízení ústního jednání, a městský soud její požadavek nerespektoval. Stěžovatelka jako

pokračování

účastnice řízení tak byla především zbavena možnosti vyjádřit se k provedeným důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod) a k věci samé a zejména označit (navrhnout) důkazy, jejichž provedení pro zjištění (prokázání) svých tvrzení pokládá za potřebné. Městský soud zvoleným postupem znemožnil účastníkům řízení (především stěžovateli) předložit ke svým tvrzením relevantní důkazní prostředky, rozvést při jednání argumentaci k žalobním bodům v dané věci, čímž ve svém důsledku zasáhl i do ústavně zaručených práv účastníků řízení, garantovaných již uvedenými čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 96 odst. 2 Ústavy.

Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že řízení před městským soudem bylo založeno na zásadní procesní vadě, která ve svém důsledku mohla vést k nezákonnému rozhodnutí ve věci samé [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.].

Nejvyšší správní soud se v důsledku uvedené zásadní vady řízení nezabýval dalšími kasačními námitkami stěžovatelky, neboť by to za tohoto procesního stavu bylo přinejmenším nadbytečné (shodně nálezy Ústavního soudu ze dne 19. 10. 2004, sp. zn. I. ÚS 18/04 a ze dne 26. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 560/03, oba dostupné na www.nalus.usoud.cz).

Nejvyšší správní soud z uvedených důvodů zrušil kasační stížností napadený rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. 4. 2013, č. j. 6 Ca 285/2009 – 39, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 věta první před středníkem s. ř. s.).

V dalším řízení bude na městském soudu, aby nařídil ústní jednání, a tím poskytl účastníkům řízení zákonnou možnost vyjádřit se k věci, rozvést předestřenou argumentaci a zejména jim umožnit provedení důkazů na podporu svých tvrzení. V mezích žalobního návrhu (všech žalobních bodů), včetně argumentů k nim se vztahujícím, pak posoudí důvodnost podané žaloby, a vydá rozhodnutí, které bude odpovídat zákonu.

Zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu (Městského soudu v Praze), a vrátí-li mu věc k dalšímu řízení, je tento soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem ve zrušovacím rozhodnutí (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

Nejvyšší správní soud rozhodl o kasační stížnosti rozsudkem bez jednání, protože mu takový postup umožňuje ust. § 109 odst. 2 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud vážil i nezbytnost rozhodnutí o návrhu stěžovatelky na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti podle ustanovení § 107 s. ř. s. Při této úvaze dospěl k závěru, že o něm není třeba rozhodovat tam, kde Nejvyšší správní soud o kasační stížnosti rozhoduje neprodleně. Po rozhodnutí o tomto mimořádném opravném prostředku je totiž rozhodnutí o odkladném účinku již nadbytečné, neboť obecně může přiznání odkladného účinku kasační stížnosti přinést ochranu jen do doby rozhodnutí o této stížnosti (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 8. 2003, č. j. 2 Azs 3/2003-44, dostupný na www.nssoud.cz). K rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku však Nejvyšší správní soud přistoupil bezprostředně.

V novém rozhodnutí městský soud rozhodne i o nákladech řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u ě n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 21. srpna 2013

JUDr. Jaroslav Hubáček
předseda senátu